

Powiat Gniezno
tu powstała Polska

CERTYFIKAT
POLSKIEJ ORGANIZACJI TURYSTYCZNEJ
NAJLEPSZY PRODUKT TURYSTYCZNY

Szlak Piastowski

**Powiat
Gniezno**
tu powstała Polska

POZNAŃ

OSTRÓW
LEDNICKI

TRZEMESZNO

Gniezno

GIECZ

GRZYBOWO

BISKUPIN

MOGILNO

STRZELNO

KRUSZWICA

INOWROCŁAW

- Europa
- Polska
- Wielkopolska
- powiat Gniezno

Szlak Piastowski

Gniezno, gród Piastów.

1

Turystyczna trasa znana pod nazwą Szlak Piastowski jest najstarszą tego typu trasą w Polsce, a jej przebieg łączy najważniejsze obiekty i zabytki naszej historii związanej z początkami państwa polskiego. I chyba nikt nie ma wątpliwości, iż leży ona na obszarze Wielkopolski, części Kujaw i Pałuk. Jako określenie trasy turystycznej nazwa Szlak Piastowski po raz pierwszy pojawiła się w 1938 roku w publikacji „Przewodnik po Wielkopolsce” autorstwa Jana Kilarskiego. Początkowo wiodła ona z Poznania przez Gniezno, Mogilno, Kruszwicę do Inowrocławia. U podstaw stworzenia trasy wycieczkowej znanej jako Szlak Piastowski stanęła wiedza historyczna i świadomość, że to właśnie na tych terenach powstawały zręby państwowości polskiej. To na obszarach wokół Gniezna Piastowie rozpoczęli budowę swojej domeny, a w konsekwencji państwa.

Oprócz obiektów z czasów Piastów na omawianej trasie turystycznej znajdują się zabytki starsze i młodsze z kolejnych okresów historycznych. Wszystkie prezentowane obiekty świadczą, iż państwo Piastów nie jest tworem zawieszonym w historycznej próżni. Wzrost zainteresowania, a tym samym większy ruch turystyczny na szlaku

odnotowano w latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia. Na ożywienie zainteresowania zabytkami znajdującymi się na tym terenie miały wpływ bez wątpienia przygotowania do obchodów 1000-lecia chrztu Polski, które odbyły się w roku 1966. W ramach ich realizacji prowadzono szereg spektakularnych archeologicznych badań wykopaliskowych. Z jednej strony stały się one doskonałym miejscem nauki dla ówczesnych studentów archeologii, pozwoliły na tworzenie naukowego podejścia archeologii do przedmiotu badań, dały podwaliny współczesnym badaniom wykopaliskowym. Z drugiej strony uatrakcyjniły sam szlak, odsłaniając nowe, nieznanne dotąd obiekty, a dzięki zabiegom konserwatorskim i aranżacyjnym umożliwiły dostęp do najważniejszych zabytków z czasów Piastów.

Odkrywane, rekonstruowane, rewaloryzowane obiekty, nie tylko z czasów piastowskich, zaczęto chętnie oglądać zwłaszcza ze względu na ich dużą wartość historyczną dotyczącą początków Polski. Stały się także atrakcjami turystycznymi i miejscami rekreacji. Podczas prowadzonych badań dochodziło do spektakularnych odkryć, których znaczenie trudno przecenić. Pozyskane wówczas zabytki i stworzona dokumentacja są do dziś materiałem źródłowym dla rozmaitych opracowań oraz ciągłych analiz.

Na obszarze, na którym przebiega Szlak Piastowski znajdują się ślady funkcjonowania człowieka od czasów schyłkowego paleolitu. Najstarsze znaleziska odkryto w okolicy Modliszewka (wieś leżąca na północ od Gniezna) – ich chronologia sięga drugiej połowy X wieku przed Chrystusem. Za jeden z ciekawszych obszarów należy uznać także rejon Leśniewa, Przyborówka, Wierzyc (tereny między Gnieznom i Poznaniem) – są to (trudne do jednoznacznego sklasyfikowania chronologicznego; na podstawie badań powierzchniowych sklasyfikowane jako pochodzące z okresu wpływów rzymskich) pozostałości dużych warsztatów hutniczo-kowalskich. Ważnym miejscem na szlaku jest ekspozycja na otwartym powietrzu w Biskupinie. Spełnia ona wieloraką funkcję. Jest doskonałym dowodem na funkcjonowanie na tym terenie ludzi na długo przed powstaniem państwa polskiego. Dzięki tej ekspozycji możliwa jest edukacja w ramach nauki postaw obywatelskich.

Dodatkowo rezerwat archeologiczny w Biskupinie jest niezwykle ważnym miejscem dla świata nauki, dla edukacji historycznej, a także przykładem wykorzystania zabytków w polityce i dla celów propagandowych oraz budzenia świadomości narodowej.

W 2011 roku z inicjatywy marszałków województw wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego została powołana Rada Programowo – Naukowa mająca na celu uporządkowanie obiektów na Szlaku Piastowskim poprzez silniejsze zwrócenie uwagi na jego historyczność, na podkreślenie i zaakcentowanie tych obiektów, które rzeczywiście mają związek z Piastami, które powstały z ich bezpośredniej inicjatywy lub w okresie ich intensywnej działalności na obszarze

*Bolesław Chrobry z Ostrowa Lednickiego
– rzeźba Juliana Boss-Gostawskiego.*

Brama wjazdowa do rezerwatu archeologicznego Ostrów Lednicki.

funkcjonowania państwa Piastów – Civitas Schinesghe. Stąd też w ramach propozycji przebiegu Szlaku Piastowskiego pojawiły się nowe obiekty – takie, które dotąd nie były objęte omawianą trasą turystyczną. Sam szlak zmienił również swój kształt. Zamiast charakterystycznej ósemki, obecna koncepcja przewiduje dwie trasy: wschód-zachód (od Lubinia do Wtrocławka) oraz północ-południe (od Łekna do Kalisza), z punktem przecięcia w Gnieźnie. Bez wątpienia trasa taka staje się bardziej spójna, jej związek z Piastami jest zdecydowanie czytelniejszy, a jednocześnie zyskuje ona na atrakcyjności.

Wszystkie obecne obiekty Szlaku Piastowskiego, oprócz weryfikacji historycznej, przeszły również audyt turystyczny, w wyniku którego zostały im przyznane dwie kategorie obiektów - gwarantowane lub aspirujące. W przypadku tych drugich, zwiedzający mogą napotkać na pewne niedogodności jak np. ograniczenia w dostępności obiektu lub niewystarczająca oferta turystyczna, stąd warto wcześniej się upewnić czy dany obiekt jest w pełni gotowy na przyjęcie turysty. Obiekty gwarantowane opatrzone czarnym znakiem, obiekty aspirujące - szarym. Warto dodać, że na Szlaku Piastowskim znajduje się aż 6 pomników historii. Ponadto Wzgórze Lecha w Gnieźnie jest jednym z czterech polskich miejsc, któremu został przyznany w marcu 2007 roku Znak Dziedzictwa Europejskiego. Z kolei Biskupin w 2007 roku został laureatem nagrody Europa Nostra.

Trasa wschód-zachód

LUBIŃ - Opactwo Benedyktynskie

Kultywujący ubóstwo zakon Benedyktynów, przybył do Lubinia ok. 1070 roku z opactwa św. Jakuba w Leodium (obecnie Liege) w Belgii. Rozpoczętą z prawdziwie królewskim rozmachem budowa klasztoru finansowana była przez Bolesława II Śmiałego. Za jego czasów ukończono m.in. najważniejszą część kościoła – prezbiterium. Krótco później prace zostały nagle wstrzymane, a zakonnicy opuścili Lubiń. Do dziś niewiadomo dokładnie dlaczego tak się stało, choć jedna z hipotez mówi, że wpływ na to miało wygnanie z kraju Bolesława w roku 1079.

Lepsze czasy dla opactwa nadeszły wraz z nowym władcą. Książę Bolesław Krzywousty, nawiązał do koncepcji swego stryja i ponownie w Lubiniu ulokował benedyktynów. Tym razem udało się zakończyć budowę kościoła, który został poświęcony w 1145 roku. Wygląd świątyni na przestrzeni wieków wielokrotnie ulegał zmianie. Jednakże cały czas posiada ona wiele elementów z dawnej romańskiej budowli. Obecnie przy klasztorze funkcjonuje Ośrodek Medytacji Chrześcijańskiej, a Lubińscy mnisi zajmują się także m.in. produkcją tradycyjnego likieru. Co ciekawe według tradycji z Opactwem Lubińskim związany był pierwszy polski kronikarz - Gall Anonim.

POMNIK
HISTORII

Ołtarz główny kościoła w Lubiniu.

Lubiń – kościół przy benedyktynskim klasztorze.

POZNAŃ

Ostrów Tumski.

Zespół grodowy na wyspie rzeki Warty i Cybiny. To tutaj znajdują się relikty wczesnośredniowiecznego zespołu grodowego, którego powstanie szacuje się na początek X wieku. Pierwszą poważną przebudowę przeprowadził już Mieszko I. W jej wyniku osada zyskała dwie części - w jednej powstała katedra, w drugiej znalazł się kamienny pałac z przylegającym do niego kościołem. Ciche, pełne uroku uliczki Ostrowa Tumskiego to jedno z najchętniej odwiedzanych przez turystów miejsc w Poznaniu. Głównym magnesem są jednak zabytki, wśród nich Katedra, Pałac Arcybiskupi, czy Akademia Lubrańskiego.

Brama Poznania ICHOT – Centrum Interpretacji Dziedzictwa.

Otwarte w roku 2014, opowiada fascynujące dzieje poznańskiego Ostrowa Tumskiego. Daje możliwość odbycia niezwyklej podróży przez początki państwa polskiego aż po czasy współczesne. Specjalnie przygotowany audioprzewodnik ze ścieżkami zwiedzania, pozwala dzieciom i dorosłym przeżyć niesamowitą przygodę. Kolejne odwiedzane sale (Gród, Woda, Złoto, Witraż) odkrywają swe tajemnice, a multimedialne wyposażenie pozwala zdobyć wiedzę nie odrywając się od zabawy. Brama Poznania jest obecnie najnowocześniejszym tego typu obiektem na całym Szlaku Piastowskim.

Pomnik historii to jedna z czterech form ochrony zabytków wymienionych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 2003 r. Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnym znaczeniu dla kultury naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta RP specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Pomniki historii ustanawiane są od 1994 r. Do dziś to najwyższe wyróżnienie nadano 48 zabytkom.

Kościół pw. NMP w Poznaniu na Ostrowie Tumskim stanął na ruinach piastowskiego palatium.

W roku 2012 przebudowany Szlak Piastowski zyskał uznanie w oczach fachowców i otrzymał certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej dla Najlepszego Produktu Turystycznego. Oprócz całego szlaku, również wybrane miejsca i obiekty na jego trasie mogą poszczycić się tym zaszczytnym tytułem, tj. Festyn Archeologiczny w Biskupinie – 2004, Wybierz Kalisz na Weekend – 2013, Brama Poznania ICHOT (Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego) – 2014; Muzeum w Biskupinie – 2015.

*Ostrów Tumski w Poznaniu
– katedra i kościół pw. NMP.*

Bazylika Archikatedralna Świętych Piotra i Pawła.

W miejscu obecnej katedry, na podgrodziu Ostrowa Tumskiego, około roku 966 powstał chrześcijański zespół kultowy. Niedługo później, w miejsce bazyliki zbudowano pierwszy kościół katedralny pw. św. Piotra. Nie przetrwał on jednak długo, zniszczony w wyniku tzw. reakcji pogańskiej oraz najazdu księcia czeskiego Brzetysława (lata 1034-1039). Po tych wydarzeniach zapadła decyzja o wzniesieniu zupełnie nowej świątyni. Jednym z ważniejszych miejsc w poznańskiej katedrze jest Złota Kaplica, która stanowi mauzoleum pierwszych polskich władców - Mieszka I i Bolesława Chrobrego. Zgodnie ze średniowieczną tradycją, kościół miał być także miejscem pochówków innych królów i książąt z dynastii Piastów:

Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela, Władysława Odonica, Przemysła I i Bolesława Pobożnego.

Muzeum Archeologiczne i Rezerwat Archeologiczny Genius Loci.

Posiadające przeszło 150-letnią historię Muzeum, jest jedną z najstarszych tego typu placówek w kraju. Jego siedziba znajduje się w Pałacu Górków – pięknym budynku powstałym w połowie XVI wieku. Tematyka prezentowanych w muzeum zasobów jest bardzo szeroka: od pradziejów Wielkopolski, po starożytny Egipt, czy archeologię Sudanu i liczy sobie łącznie blisko 50 tys. różnego typu muzealiów. Uwagę zwiedzających już na samym wejściu przykuwa wysoki na 3,2 metra egipski obelisk, który powstał 1200 lat p.n.e. Z kolei, Genius Loci, będący częścią Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, jest jedną z ciekawszych atrakcji turystycznych stolicy regionu. Zobaczyć można w nim relikty oryginalnych wałów grodowych

Rezerwat Archeologiczny Genius Loci

sprzed 10 - ciu wieków i murów biskupa Lubrańskiego. W lepszym zrozumieniu historii Ostrowa Tumskiego i całego Poznania pomogą nam nowoczesne technologie, ponieważ w placówce znajduje się sala kinowa do wyświetlania filmu w technice 3D, a także infokioski i hologramy.

Zamek Królewski.

Po lokacji miasta na lewym brzegu Warty, w roku 1253, książęta Przemysł I i Bolesław Pobożny oddali biskupowi poznańskiemu wyspę Ostrów Tumski wraz z dawnym pałacem Mieszka I. Spowodowało to konieczność wzniesienia nowej rezydencji książęcej. Na miejsce powstania zamku wybrano górujące nad Poznaniem wzgórze położone w zachodniej części lokowanego miasta, w pobliżu obecnego Starego Rynku. Pierwotna rezydencja zbudowana została przez Przemysła I, a jej rozbudowę zajął się jego syn - Przemysł II. Niestety zginął on z rąk zamachowców w rok po swojej koronacji królewskiej, co spowodowało przerwanie prac. Ostatecznie budowę ukończono przed 1337 r. staraniem Kazimierza Wielkiego, sprawującego wówczas urząd namiestnika Wielkopolski. Zniszczenia spowodowane potopem szwedzkim oraz wojną północną sprawiły, że w 1783 r. na częściowo zrujnowanym zamku wzniesiono nowy, istniejący do dziś budynek. W ramach prowadzonej w ostatnich latach odbudowy powstała część o charakterze obronno – reprezentacyjnym, która góruje obecnie nad zabudowaniami poznańskiego starego miasta.

Kościół pw. św. Jana Jerozolimskiego za Murami.

Od XI wieku, w miejscu rozwidlenia dróg do Gieczu i Śremu, istniał kościół pw. św. Michała Archanioła, przy którym książę Mieszko III Stary i biskup poznański Radwan założyli hospicjum dla wędrowców i pątników. Świątynia zbudowana została w stylu późnoromańskim i była jedną z pierwszych w Polsce, do której budowy użyto cegły. W roku 1187 kościół z przytułkiem przekazano zakonowi joannitów, który po przebudowie zmienił jego patrona na św. Jana Jerozolimskiego. Swoją funkcję budynek pełnił aż do połowy XIX wieku, kiedy to rząd Pruski dokonał kasaty zakonu.

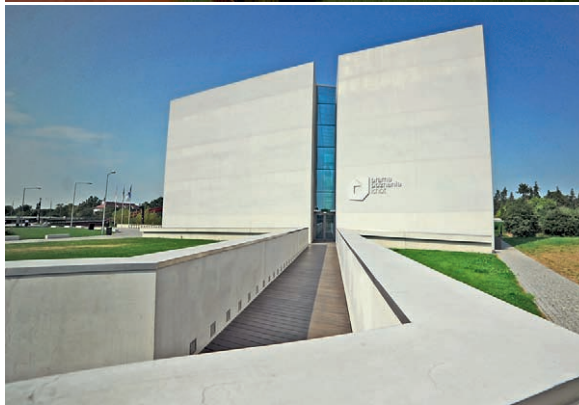

Multimedialne makiety dawnego Poznania.

Na wystawie prezentowane są w sumie trzy, wiernie wykonane makiety. Pierwsza z nich obrazuje wygląd grodu poznańskiego z czasów pierwszych Piastów (skala 1:60). Druga jest rekonstrukcją miasta z początków XVII stulecia (skala 1:150). Ostatnia makietka – prezentująca wygląd Starego Rynku – powstała z myślą o osobach niewidomych (skala 1:100). Pokazy uatrakcyjniane są przez dodatkowe efekty światło - dźwięk.

Makiety dawnego Poznania.

Brama Poznania to jeden z najnowocześniejszych obiektów na Szlaku Piastowskim.

**POLSKA
Pięknieje**

7 CUDÓW FUNDUSZY EUROPEJSKICH

*Brama Poznania i Koronacja Królewska
są laureatami ogólnopolskiego konkursu –
– Polska Pięknieje – 7 cudów unijnych funduszy.*

*Park miniatur – historia architektury
Szlaku Piastowskiego w pigułce.*

POBIEDZISKA Skansen Miniatur.

To park zawierający makiety obiektów historycznych i interesujących fragmentów zabudowy miast wielkopolskich. Stale wzbogacana wystawa obejmuje obecnie 35 budowli z terenu Szlaku Piastowskiego i nie tylko. Miniatury są wykonane w skali 1:20, z trwałych materiałów, niekiedy identycznych jak obiekty oryginalne.

Gród Pobiedziska.

Drewniana forteca z okresu wczesnego średniowiecza. Znajduje się ona bezpośrednio przy drodze krajowej nr 5 łączącej Gniezno z Poznaniem. Na terenie grodu udostępniono do zwiedzania unikalną wystawę wczesnośredniowiecznych machin oblężniczych w naturalnej skali. Jest to wyjątkowa atrakcja dla dzieci i dorosłych, integrująca całą rodzinę.

Gród Pobiedziska stanowi idealne miejsce do przeprowadzenia lekcji historii, organizacji imprezy lub po prostu ciekawego spędzenia czasu w rodzinnym gronie. Jego cechą charakterystyczną jest pełna interaktywność prezentowanej wystawy. Pomysłodawcy tego miejsca pamiętali bowiem, że najlepszą metodą edukacji historycznej jest nauka poprzez zabawę.

OSTRÓW LEDNICKI

Pomiędzy Gniezmem a Poznaniem, na wyspie, we wczesnym średniowieczu zbudowano jeden z najważniejszych grodów piastowskich, zwany Ostrowem Lednickim.

12

Okres świetności ośrodka przypadł na X wiek, kiedy to Mieszko I wznosił tam jedno z pierwszych na ziemiach polskich budowli kamienne: pałac (palatium) władcy połączony z kaplicą oraz kościół. Z budowli tych z pewnością korzystali później pierwsi polscy królowie: Bolesław Chrobry i Mieszko II. Przebywał tu także, zmierzający do Gniezna w roku tysięcznym Otton III. Warto wspomnieć, że zdaniem wielu naukowców Ostrów Lednicki był miejscem Chrztu Polski. Po najeździe na ziemie piastowskie czeskiego księcia Brzetysława (1038 r.), rezydencja na Ostrowie Lednickim

W maju 2012 r. przy drodze Poznań-Gniezno powstał Gród Pobiedziska.

W drewnianej fortecy można zwiedzać wystawę wczesnośredniowiecznych maszyn obłączniczych w naturalnej skali.

Ostrów Lednicki – zarys fundamentów kościoła – fundacja Dobrawy?

Ostrów Lednicki – chata drewniana – rekonstrukcja zabudowy z czasów piastowskich.

Gród na Ostrowie Lednickim – jedyna zachowana kamienna rezydencja Piastów.

straciła swoje prestiżowe znaczenie, chociaż nadal była wykorzystywana - mieściła się tam m.in. siedziba kasztelana. Sytuację jeszcze bardziej pogorszył najazd Krzyżaków w roku 1331, po którym wyspa pełniła już najprawdopodobniej jedynie funkcję cmentarzyska. Być może właśnie brak stałego osadnictwa spowodował, że po dziś dzień możemy na niej podziwiać dobrze zachowane relikty piastowskich budowli. Liczne skarby wyłowione

*Ostrów Lednicki
- ruiny kamiennej rezydencji Piastów*

przez archeologów z dna jeziora znajdują się natomiast w pobliskim budynku Muzeum Pierwszych Piastów.

GNIEZNO

Archikatedra Gnieźnieńska - Bazylika Prymasowska Wniebowzięcia NMP.

Lech, Czech i Rus przemierzali bezkresną puszcę, kiedy to ich oczom ukazał się potężny dąb, a na jego koronie majestatyczny orzeł. Lech właśnie to miejsce postanowił wybrać na założenie swojego grodu, który od orlego gniazda nazwał - Gniezno.

Znana chyba wszystkim Polakom od wieków legenda to nie jedyny powód, dla którego słysząc o początkach Państwa Polskiego, pierwszym skojarzeniem dla wielu z nas jest gnieźnieńska katedra. Ilość ważnych wydarzeń, jakie przez ponad dziesięć wieków widziały jej mury, jest naprawdę imponująca. Złożenie do grobu ciała św. Wojciecha, Zjazd Gnieźnieński, czy koronacje pierwszych polskich królów, to jedynie początek tej długiej listy. Gdzie zatem, jak nie na królewskim Wzgórzu Lecha, można lepiej poczuć klimat czasów, kiedy to nasze Państwo budziło się do życia? Choćaż obecnie znany kształt bazyliki nabrała dopiero w XIV wieku, w jej wnętrzach zobaczyć można wiele elementów o znacznie starszej metryce - na przykład słynne spiżowe Drzwi Gnieźnieńskie powstałe około 1175 roku.

Katedra gnieźnieńska do dziś góruje nad miastem.

Gniezno – fragmenty starszej katedry zachowane w podziemiach.

Będąc w świątyni warto także zajrzeć do podziemi, w których odnajdziemy fundamenty wcześniejszych budowli. Przy ładnej pogodzie dużą atrakcją jest natomiast możliwość wejścia na katedralną wieżę, z której rozpościera się piękny widok na miasto i całą okolicę.

Obok bazyliki znajduje się Archiwum Archikatedralne, które śmiało nazwać można rajem dla wszystkich pasjonatów historii. W jego imponujących zasobach można znaleźć około 2 500 metrów bieżących archiwaliów, w tym około 80 000 samych książek – często pięknie iluminowanych i oprawionych.

Jednym z najstarszych zabytków piśmienniczych archiwum jest pergaminowy rękopis „Ewangeliarium” czyli tekst czterech Ewangelii w całości, z wpisanym rokiem 800. Z kolei za jeden z najcenniejszych i najpiękniejszych uważany jest Złoty Kodeks Gnieźnieński – „Codex Aureus Gnesnensis”, księga liturgiczna, zawierająca fragmenty Ewangelii, wybrane na poszczególne niedziele i święta. Dotychczas uważano, że jest on cały napisany złotem, jednak ostatnio przeprowadzone badania wykazały, że są to farby miedziane imitujące złoto. Odkrycie to pokazuje najlepiej, ile tajemnic może krywać jeszcze gnieźnieńskie archiwum.

Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, prowadzi od 2012 roku akcję Mecenat Skarbów Słowa. W ramach tej akcji szuka mecenasów (darczyńców) dla ratowania zniszczonych zabytków piśmiennictwa: wieloletnich rękopisów, dokumentów i druków. Do tej pory udało się w ten sposób poddać konserwacji księgi metrykalne, starodruki, średniowieczne manuskrypty oraz unikatowy zapis kompozycji muzycznej z XIX wieku. Bliższych informacji o sposobach wsparcia Mecenatu udziela samo archiwum (Tel. 61 426 19 09, e-mail: archiwum@archidiecezja.pl).

Wzgórze Lecha w Gnieźnie jest jednym z czterech polskich miejsc, któremu został przyznany w marcu 2007 r. Znak Dziedzictwa Europejskiego. Monumentalna i dostojna katedra gnieźnieńska – Mater ecclesiarum Poloniae, nazwana „matką wszystkich kościołów polskich”, ucieleśnia 1000 lat polskiej historii ściśle związanej z historią Europy i jej rozwojem.

Koronacja Królewska, odbywająca się w Gnieźnie, to jedna z najważniejszych imprez na Szlaku Piastowskim.

16

Złoty Kodeks Gnieźnieński (Ewangelistarz) z ok. 1070 roku. W październiku 2014 roku Złoty Kodeks został wpisany na listę krajową programu UNESCO "Pamięć świata".

Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej.

Znajdujące się na Wzgórzu Lecha, u stóp gnieźnieńskiej katedry muzeum, posiada przebogaty zbiór wszelkiego typu przedmiotów, służących przez wieki do sprawowania Kultu

Bożego. Placówka została powołana do życia w roku 1991, decyzją kard. Józef Glempa. Kontynuuje ona tradycje skarbcza katedralnego – jednego z najbogatszych polskich skarbców kościelnych. Wśród licznych eksponatów na uwagę zasługują m.in. elementy złotnictwa kościelnego ze słynnymi kielichami: Św. Wojciecha, Dąbrówki i Królewskim, a także rzeźby drewniane i obrazy (np. Malczewskiego). Muzeum organizuje także wystawy czasowe oraz warsztaty i lekcje muzealne dla grup dziecięcych.

Kościół Franciszkanów pw. Wniebowzięcia NMP i św. Antoniego w Gnieźnie.

Budynki klasztorne powstały na potrzeby zakonu franciszkanów, którzy przybyli do Gniezna w 1259 r., za sprawą księcia alisko-gnieźnieńskiego Bolesława Pobożnego oraz jego małżonki, błogostawionej Jolenty. Poświęcenia świątyni klasztornej dokonano w 1279 roku - dziewięć lat po rozpoczęciu budowy. Nie wiele później zaczęła powstawać także część przeznaczona dla zakonu klarysek.

W wyniku historycznych zawirowań, w XIX wieku nastąpiła kasata obu klasztorów. W przeciwieństwie do klarysek, Franciszkanie powrócili do Gniezna już po niecałych stu latach i po dziś dzień sprawują opiekę nad zabytkową świątynią. W jej wnętrzach odnajdziemy m.in. obraz Matki Bożej Pocieszenia, który w roku 1997 został koronowany przez Papieża Jana Pawła II. Najszlachetniejszym elementem jest jednak relikwiarz ze szczątkami bł. Jolenty, do którego przed wiekami przybywali m.in. polscy królowie: Zygmunt Stary i Zygmunt III.

Muzeum Początków Państwa Polskiego.

Intensywne prace archeologiczne prowadzone w Gnieźnie w okresie powojennym spowodowały konieczność stworzenia w mieście miejsca, które w szerokim zakresie zajmowałoby się tematyką początków Państwa Polskiego. W ten sposób, w 1956 roku powstała filia poznańskiego Muzeum Archeologicznego, która na przestrzeni lat stała się niezależną jednostką i jednym z najważniejszych punktów na turystycznej mapie Gniezna.

Dziś, wychodząc naprzeciw współczesnemu turystyce, muzeum realizuje swoją misję z wykorzystaniem nowoczesnych technik audiowizualnych. Jego największą

Muzeum Początków Państwa Polskiego organizuje wiele zajęć i warsztatów dla dzieci, nie tylko w swojej siedzibie, ale i w plenerze.

atrakcją jest godzinny pokaz filmowy, zrealizowany w technice 3D, podczas którego widzowie przenoszą się w czasy wczesnego średniowiecza.

Równie zachęcająco wygląda oferta warsztatów dla dzieci i młodzieży, wraz ze specjalnie na te potrzeby stworzoną stroną edukacyjną. Ponadto muzeum stara się interpretować przeszłość nawiązując do sztuki współczesnej, dlatego też organizuje cykle przeróżnych wystaw czasowych od średniowiecznych ikon po prace współczesnych plastyków.

TRZEMESZNO – Bazylika Wniebowzięcia NMP i św. Wojciecha.

Tradycja łączy Trzemeszno z miejscem zamieszkania św. Wojciecha w 996 roku, a później pierwszym złożeniem jego ciała w 997 roku. Jednak kościół wraz z zespołem przyklasztornym związany jest z przybyciem do miasta zakonu kanoników regularnych. Kompleks powstał w pierwszej połowie XII wieku, zapewne z inicjatywy Bolesława III Krzywoustego. Kościół zwany czasami „Perłą późnego baroku w Wielkopolsce”, zachował część swojego dawnego wyposażenia. Będąc w jego wnętrzu z pewnością zwrócimy na przykład uwagę na romańskie, kamienne kolumny. W ich sąsiedztwie znajduje się wejście do podziemi, w których zorganizowano wystawę archeologiczną.

MOGILNO – Klasztor benedyktynów.

Klasztor powstał ok. 1050 roku z fundacji Kazimierza Odnowiciela, chociaż tradycja przez długie wieki mylnie przypisywała tę zasługę jego następcy – Bolesławowi II Śmiałemu. We wczesnym średniowieczu opactwo odegrało bardzo ważną rolę w szerzeniu chrześcijaństwa na Mazowszu i Pomorzu. Nic więc dziwnego, że ich kościół

Bazylika w Trzemesznie powstała w XII w. i była wielokrotnie przebudowywana. W jej ścianach można jednak ciągle zobaczyć fragmenty pierwotnych murów, a w podziemiach romańskie początki świątyni.

Mogilno – opactwo benedyktyńskie – fundacja Piastów.

należał do jednych z najbardziej monumentalnych zwojeń romańskich w Polsce. Historyczne zawirowania i zmieniające się kanony architektoniczne spowodowały, że kompleks benedyktyński był wielokrotnie przebudowywany. Świątynia skrywa jednak cały czas liczne elementy romańskie i gotyckie. Szczególnie ciekawe są podziemia, czyli tzw. „kościół dolny”. Zobaczyć tam można m.in. kamienny ołtarz, który wytarł się do tego stopnia, że gołym okiem widać wgłębienie na jego powierzchni, powstałe w wyniku użytkowania przez blisko 800 lat.

STRZELNO – Bazylika pw. Świętej Trójcy i Marii Panny i kościół romański pw. Św. Prokopa.

Oba obiekty, wraz z klasztorem Norbertanek, powstały w tym samym okresie - na przełomie XII i XIII wieku. Kościół pw. Świętej Trójcy w Strzelnie w zasadniczych rysach zachował układ pierwotny, mimo, że posiada barokową fasadę.

Będąc wewnątrz świątyni koniecznie należy zwrócić uwagę na romańskie kolumny z wyrzeźbionymi postaciami przedstawiającymi zarówno cnoty, jak i przywary ludzkie. Powstały one w pierwszej fazie budowy kościoła – czyli ok. 800 lat temu i są najcenniejszym zabytkiem romańskiej rzeźby w Polsce. Znajdująca się zaraz obok Rotunda św. Prokopa także jest przykładem architektury romańskiej. W północnej części kolistej nawy odkryto w trakcie badań tajemniczy, pusty grób zbudowany z 19 kamieni. Warto również zwrócić uwagę na cztery tajemnicze głazy, które związane są często z kultem pogańskim. Fakt, że miejsce to uważane

było za święte jeszcze w czasach przed chrześcijańskich sugerować może także pogański symbol swastyki, widoczny na jednym z kamieni przy wejściu do rotundy. Na wzgórzu klasztornym znajduje się także niewielkie muzeum – Romański Ośrodek Kultury im. Ottona i Bolesława.

INOWROCŁAW

Romański Kościół Imienia Najświętszej Maryi Panny.

Podanie głosi, że kościół zwany Ruiną został postawiony na miejscu pogańskiej świątyni, na pagórku zwanym niegdyś Białą Górą. Przebudowany w XIV w., później popadł wskutek pożarów w ruinę i stąd wzięta się jego nazwa. Odbudowany został w 1902 r., z zachowaniem reguł stylu romańskiego. Prawdopodobnym fundatorem kościoła był książę Leszek, stąd też przypuszczać można, iż budowę świątyni zaczęto przed rokiem 1186 i trwała ona około 50 lat. Kościół jest perelką wśród zabytków romańskich ze względu na płaskorzeźby znajdujące się na murach świątyni, przedstawiające twarze ludzi, demonów czy fantazyjne zwierzęta. Technika wmurowania w ścianę świątyni płaskorzeźbionych ciosów jednoznacznie wskazuje, że umieszczono je w trakcie budowy kościoła.

Kościół farny pw. św. Mikołaja.

Kościół Św. Mikołaja powstał w połowie XIII w., a ufundował go założyciel miasta, książę Kujaw Kazimierz Konradowicz. Pierwsza świątynia była drewniana i spłonęła w 1259 r. wskutek najazdu księcia pomorskiego Świętopetka.

Różne były losy budowli na przestrzeni wieków. Przywracanie kościoła do życia rozpoczęło się ok. 1820 roku i trwało z przerwami prawie całe 100 lat. Z świątynią jest związana niezwykła historia ocalenia relikwii św. Wojciecha z katedry gnieźnieńskiej podczas II wojny światowej. Za sprawą ks. Pawła Mateusza, ówczesnego proboszcza i Urbana Thelena – żołnierza Wehrmachtu, relikwie zostały przewiezione z Gniezna i ukryte pod posadzką w zakrystii tutejszego kościoła.

Pozostałości po gotyckich murach obronnych w Inowrocławiu.

Bardzo cennym zabytkiem Inowrocławia są mury obronne wzniesione na przełomie XIII/XIV wieku, chroniące miasto przed powtórny najazdem Krzyżaków. Są one nie tylko cennym zabytkiem, ale i dowodem świadczącym o roli i pozycji średniowiecznego grodu. Z murów, których łączna długość wynosiła 1600 m, pozostało ok. 20 m w dwóch fragmentach: przy ul. Jana Kilińskiego oraz przy ul. Poznańskiej/ Kasztelańskiej. Ten ostatni został wyeksponowany we wnętrzu kamienicy odremontowanej w 2010 r. ze środków unijnych, gdzie znajduje się wystawa archeologiczna „Askaukalis Inowrocław”.

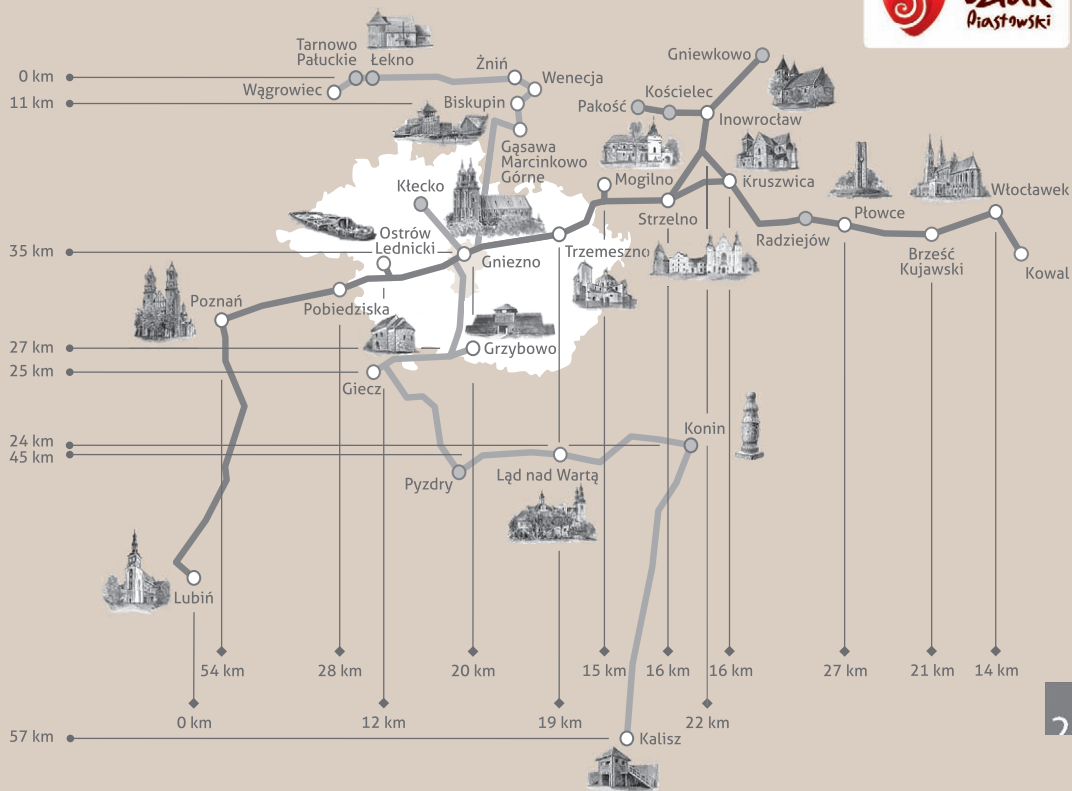
20

Romańska rotunda św. Prokopa w Strzelnie.

Romański kościół w Inowrocławiu – na murach pogańskie maski i wizerunki.

Powiat Gniezno

— przebieg szlaku (północ-południe)

— przebieg szlaku (wschód-zachód)

○ miejscowości z obiektami Szlaku Piastowskiego

● miejscowości z obiektami oczekującymi na wpisanie na Szlak Piastowski

22

KOŚCIELEC - Kościół pw. św. Małgorzaty.

Świątynia w Kościelcu powstała na przełomie XII/XIII wieku, a za jego fundatora uważa się Mieszka III Starego. Dziś budowla stanowi ciekawe połączenie architektury różnych epok – romańskiej, gotyckiej i renesansowej. Na uwagę zasługuje renesansowa, ceglana, kwadratowa kaplica pw. św. Barbary. Kaplica ta jest drugim, po Wawelu, tego rodzaju obiektem w Polsce. Została zaprojektowana

W Kruszwicy nad wzgórzem zamkowym góruje wieża zamku Kazimierza Wielkiego – popularna Mysia Wieża.

przez włoskiego architekta Jana Baptistę di Quadro, znanego w Polsce z przebudowy poznańskiego Ratusza w stylu włoskiego renesansu. Wnętrze kościoła jest bardzo różnorodnie wyposażone, obrazując bogatą historię kościoła na przestrzeni wieków.

PAKOŚĆ - Kościół pw. św. Bonawentury.

W 1259 r. Kazimierz Kujawski zbudował w Pakości gród. Później, bo w XIV w., ówczesny właściciel – Wojciech z Kościelca, wybudował na jego miejscu warownię. W XV wieku zamek dalej przebudowywano. Wzniesiono m.in. wieżę, która posiadała zwodzony most, przez który prowadził wjazd na zamkowy dziedziniec.

W 1610 roku właścicielami miasta i zamku zostali Michał, Zygmunt i Paweł Działyńscy, gorliwi katolicy. To za ich sprawą w 1631 roku pozostałości zamku zostają przekazane na potrzeby Zakonu Braci Mniejszych, czyli franciszkanów. Przeprowadzone w następnych latach kolejne przebudowy pozbawiły obiekt cech obronnych.

GNIEWKOWO - Pomnik księcia kujawskiego Władysława Białego oraz kościół pw. św. Mikołaja bpa i św. Konstancji.

Pomnik Księcia Władysława Białego – ostatniego przedstawiciela z rodu Piastów kujawskich, znajduje się w samym centrum miasta. Postać księcia jest nierozdzielnie związana z historią tych ziem, choć uważany jest przez historyków za największego podróżnika ze wszystkich Piastów. Objął on panowanie w Gniewkowie w 1350 roku. Niespodziewana śmierć żony oraz nieporozumienia z Kazimierzem Wielkim (ówczesnym królem Polski), przyczyniły się do wyjazdu księcia z kraju.

W przeciągu 10 lat przebywał on m.in. w Jerozolimie, Pradze, Litwie (wyprawa krzyżowa), a także Francji. Ścisłe z historią miasta wiąże się również historia kościoła i parafii. Pierwsza drewniana kaplica w Gniewkowie istniała już w 1185 r. Na jej miejscu postawiono na początku XIV wieku świątynię z cegły w stylu gotyckim. Pierwsza faza budowy poświęcona była pamięci żony Kazimierza Kujawskiego - Konstancji i przypada na lata 1259 – 1267, natomiast druga rozpoczęła się 47 lat później. Kościół parafialny w Gniewkowie posiada rzadkie i chyba jedyne w Polsce wezwanie św. Konstancji Męczennicy. Jej kości odnaleziono w 1327 roku, podczas rozbudowy świątyni.

KRUSZWICA

Mysia Wieża.

Budowla powszechnie zwana Mysią Wieżą, łączona z bajecznym powstaniem dynastii Piastów, jest tak naprawdę fragmentem zamku Kazimierza Wielkiego, wybudowanego w połowie XIV wieku. Jej nazwę jedni tłumaczą legendą, według której król Popiel wraz z rodziną został zjedzony przez myszy. Inni uważają, że nazwa pochodzi od rodu Myszków, którzy panowali tu nad ludem goplańskim.

W czasie Potopu Szwedzkiego zamek został zajęty przez wojska Karola X (1656 r.) i wysadzony rok później, w czasie ich odwrotu. Ruiny budowli zaczęto rozbierać pod koniec XVIII wieku, a cegły spławić rzeką do

Inowrocławia. Aktualnie, dzięki pracom rekonstrukcyjnym, prócz zamkowej wieży możemy oglądać także pełen zarys murów obwodowych, most zwodzony oraz fragment zabudowy wnętrza.

Kolegiata św. Piotra i św. Pawła.

Wzniesiona na początku XII wieku Kolegiata w Kruszwicy jest jednym z najlepiej zachowanych zabytków architektury romańskiej w Polsce. Mimo dużego zainteresowania naukowców, nie udało się do dziś ustalić okoliczności jej powstania. Co prawda liczne detale architektoniczne wskazują na udział benedyktynów, jednak w wyniku prowadzonych badań nie odkryto żadnych śladów po klasztorze. Wiadomo natomiast, że w XII wieku przez pewien czas znajdowała się tu siedziba biskupa, przez co świątynia określana jest często jako katedra. Surowe wnętrza kryją częściowo oryginalne wyposażenie – między innymi chrzcielnicę i kropielnicę.

RADZIEJÓW

Kościół Farny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Istnienie grodu Radziejów jest udokumentowane w nadaniu go przez wdowę po Bolesławie Krzywoustym - księżnę Salomeę, klasztorowi benedyktynów z Mogilna w 1142 r. Jego początki są znacznie dawniejsze i pewnie sięgają jeszcze czasów pierwszych Piastów.

Tak miastu, jak i istniejącej w nim parafii, zagładę przyniósł najazd krzyżacki w 1331 r. Miasto zostało później odbudowane, tyle że na nowym,

bardziej dogodnym miejscu. Z okresu wczesnopiastowskiego, w obecnej budowlu można doszukać się jedynie fundamentów oraz części murów zewnętrznych.

Kościół oo. Franciszkanów pw. Podwyższenia Krzyża Św.

W 1298 r. Władysław Łokietek ufundował klasztor franciszkanów konwentualnych oraz zobowiązał się pokryć koszty budowy kościoła. Fundacja miała być wyrazem wdzięczności wobec Franciszkanów z Krakowa, którzy ukryli księcia w czasie walk o tron małopolski, i tym samym uratowali mu życie. Toczone przez władcę wojny skutecznie odciągały jego myśli od tej inwestycji, dlatego spełnił on swoją obietnicę dopiero 33 lata później – po zwycięskiej dla Polski bitwie pod Płowcami.

PŁOWCE - miejsce bitwy w czasie wojny polsko - krzyżackiej.

W dniu 27 września 1331 roku, na polach w okolicy miejscowości Płowce, miała miejsce pierwsza poważna bitwa stoczona między wojskami polskimi a krzyżakami. Choć historycy mają kłopot z jednoznaczną oceną wyniku bitwy, to powszechnie przeszła ona do historii, jako pierwsze zwycięstwo nad potężnym zakonem krzyżackim. Szczególną rangę wydarzeń z września 1331 roku docenił między innymi poeta Julian Ursyn Niemcewicz, który w 1818 roku ufundował pamiątkową tablicę, zniszczoną w czasie I Wojny Światowej. Obecny pomnik, w formie 22 metrowego obelisku, został odsłonięty w 1961 roku.

BRZEŚĆ KUJAWSKI - Pomnik Władysława Łokietka, fragment murów miejskich oraz Kościół św. Stanisława Biskupa.

W okresie średniowiecza Brześć Kujawski pełnił rolę stolicy księstwa, a potem województwa brzesko-kujawskiego. Urodził się tu Władysław Łokietek – bez wątpienia najbardziej znany obywatel Brześcia, a w późniejszym okresie gościli tu także inni polscy władcy. Ważną rolę w historii Brześcia Kujawskiego odegrał Zakon Krzyżacki. W czasie 11-letniej okupacji miasta rozbudował on mury miejskie oraz utworzył port, dzięki któremu jeszcze przez długie lata lokalni handlarze mogli transportować towary aż do Gdańska. Niestety okres dobrobytu skończył się w XVII wieku. W obecnych zabudowaniach Brześcia znajdziemy jeszcze kilka śladów z okresu jego świetności. Na uwagę zasługują z pewnością fragmenty murów miejskich. Warto odwiedzić także kościół św. Stanisława, którego historia sięga XIII wieku. W centrum miasta znajduje się także pomnik Władysława Łokietka.

WŁOCŁAWEK

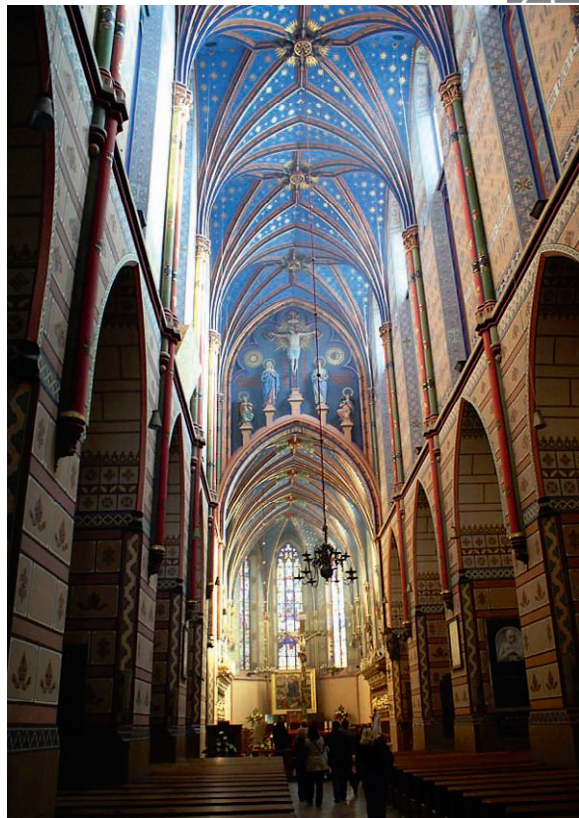
Katedra Wniebowzięcia NMP we Włocławku.

Włocławek był prawdopodobnie siedzibą biskupstwa włocławskiego już od początków XII wieku. Funkcjonujące tu świątynie nie miały jednak dużo szczęścia.

Charakterystyczne, „gwieździste” sklepienie katedry we Włocławku.

Obecna - gotycka katedra, zbudowana w XIV wieku, miała dwie poprzedniczki. W pierwotny kształt budowli najbardziej zaangażowali XIX-wieczni architekci, którzy przeprowadzili neogotycką przebudowę. Z elementów pochodzących z pierwotnej świątyni, na uwagę zasługuje kilkanaście kwater witraży umieszczonych w ścianie prezbiterium, które należą do najstarszych tego typu zabytków w Polsce.

Znajduje się tutaj także sarkofag dłuta Wita Stwosza oraz ogromny świecznik, którego rozpiętość ramion wynosi ponad 3,5 metra. We wrocławskiej katedrze święcenia kapłańskie przyjmował kardynał Stefan Wyszyński.

Muzeum Historii Wrocławka.

W muzeum można zapoznać się z historią Wrocławka od czasów najdawniejszych do wyzwolenia miasta w 1945 roku. Z okresu średniowiecza, eksponowane są fragmenty drewna z konstrukcji wału (XI wiek) oraz wyroby miejscowego rzemiosła. Do niezwykle interesujących eksponatów możemy zaliczyć kopię tzw. czary wrocławskiej (X wiek) oraz miecze krzyżackie z okresu bitwy pod Płowcami (XIV wiek). Pięknie zdobiona, wykonana ze srebra czara wrocławska, należy do nielicznych zabytków sztuki przedromańskiej w Polsce. Jej oryginał znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie.

KOWAL – miejsce urodzin Króla Kazimierza Wielkiego.

W XIII wieku książę Kazimierz Kujawski traktował Kowal jako jedną ze swych rezydencji, a w XIV w. miasto stało się siedzibą kasztelanii. W czasie wojny z Władysławem Łokietkiem Krzyżacy dwukrotnie, napadli i zniszczyli zamek w Kowalu wraz z osadą, a w 1332 r. zajęli Kujawy ustanawiając w tym mieście swoją jednostkę administracyjno – terytorialną. Kowal wrócił do Polski po pokoju kaliskim w 1343 r., a Kazimierz Wielki odbudował i wzmocnił tamtejszą warownię. Dla historii miasta szczególnie ważną datą jest 30 IV 1310 r. Tego bowiem dnia na zamku w Kowalu urodził się przyszły król Polski Kazimierz III Wielki. O tym wydarzeniu pisał kronikarz Jan Długosz. Pomnik Króla Kazimierza Wielkiego został odświeżony w 2010 roku w 700-lecie Jego urodzin. Ten mierzący wraz z cokołem 7 metrów wysokości monument to największy w Polsce jednobrytowy, granitowy pomnik.

← Kopia czary wrocławskiej z 1 połowy X wieku.

Trasa północ-południe

WĄGROWIEC

Kościół pw. NMP Wniebowziętej i zabudowania klasztoru cystersów.

Ok. 1153 roku w okolicy Wągrowca przybyli cystersi i ulokowali się w Łeknie. Problemy inżynieryjne spowodowały, że pod koniec XIV wieku musieli jednak szukać dla siebie nowego miejsca. Wybór padł na sąsiedni Wągrowiec. Wtedy to rozpoczęto jednocześnie budowę kościoła i klasztoru. Cystersi związani byli z miastem ponad 400 lat, do roku 1835, gdy opactwo zamknięto. Potem w jego zabudowaniach mieścił się sąd, więzienie, a nawet, podczas II wojny światowej, niemiecki magazyn sprzętu sanitarnego i lekarstw. Dziś, odrestaurowany po wojnie kościół, jest zrekonstruowaną budowlą późnobarokową. W jego podziemiach nadal spoczywają cystersi.

Muzeum Regionalne w Wągrowcu.

Obecna siedziba Muzeum mieści się w budynku, który niegdyś był domem opata klasztoru cystersów. Po opuszczeniu Wągrowca przez zakonników, budynek spełniał różne funkcje, jednak wciąż nazywano go „Opatówką”. W 1987 roku utworzono w nim muzeum, w którym zgromadzone zostały eksponaty

Zabudowa pocysterskiego klasztoru w Wągrowcu.

Makieta grodu piastowskiego w Łeknie prezentowana na wystawie w Muzeum Regionalnym w Wągrowcu (depozyt Urzędu Gminy Wągrowiec).

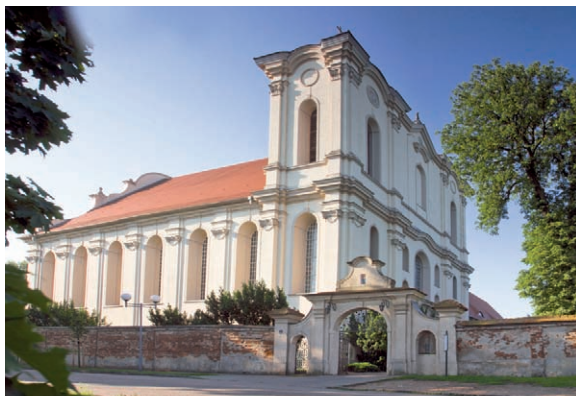

obrazujące życie codzienne mieszkańców Pałuk. Osobna część poświęcona jest historii miasta i okolic – od czasów piastowskich, poprzez tradycje cysterskie, po okres okupacji niemieckiej.

ŁEKNO - Stanowiska archeologiczne (gród i opactwo).

Do Łekna cystersi przybyli prawie 880 lat temu, nic więc dziwnego, że z dawanych zabudowań klasztoru zostały tylko relikty ukryte pod warstwą ziemi. Na powierzchni znajduje się jedynie rekonstrukcja

kamiennych fundamentów kościoła klasztornego i rotundy grodowej. Co ciekawe, zabudowania opactwa w Łeknie nie tworzyły, jak w przypadku innych klasztorów, zwartej całości. W ich sąsiedztwie znajdował się okazały, murowany dom opata. W XIV w. doszło w klasztorze do katastrofy budowlanej, w wyniku której uległ zniszczeniu kościół. Cystersi postanowili przenieść swoją siedzibę na nowe miejsce, do Wągrowca, co zajęło im około stu lat. Na gruzach dawnego kościoła wzniesiono kaplicę cmentarną, a obok założono cmentarz. O dawnej funkcji tego miejsca przypominała jedynie zwyczajowa nazwa „Klasztorzek” oraz legendy o żyjących tutaj niedyś, nieuczciwych zakonnikach.

TARNOWO PAŁUCKIE - Kościół drewniany

pw. św. Mikołaja. Istniejący już przeszło 800 lat temu zakon cystersów, zanim postanowił założyć miasto w Wągrowcu, podjął podobną próbę, jak pokazuje historia nieudaną, z Tarnowem Pałuckim. W 1370 r. podjęli się zorganizowania nowego miasta. Rozpoczęto od budowy nowego kościoła i to właśnie ten obiekt zachował się do dzisiaj. Kościół pw. św. Mikołaja i Małgorzaty w Tarnowie Pałuckim jest najstarszym, zachowanym w podstawowej bryle, kościołem drewnianym na ziemiach polskich. Ze względu na swą chronologię, walory

Wieża w Żninie to fragment dawnego ratusza, a obecnie symbol miasta i siedziba muzeum.

Kościół w Tarnowie Pałuckim, przyciąga swym barwnym wnętrzem - malowidłem pokrywających ściany, prezbiterium i sklepienie.

historyczne i artystyczne - w 1933 r. został wpisany do rejestru zabytków. Jest on najcenniejszym drewnianym obiektem sakralnym w Polsce - perłą architektury drewnianej na naszych ziemiach.

ŻNIN - Muzeum Ziemi Pałuckiej oraz baszta z trasą miejską.

Żnin to miasto z bardzo bogatą historią. To przez te tereny przebiegał najprawdopodobniej słynny szlak bursztynowy, łączący południowe wybrzeża Bałtyku z imperium rzymskim. W okresie panowania Piastów miasto zyskało rangę ważnego ośrodka militarnego i węzła komunikacyjnego, co wynikało głównie z korzystnego położenia. Dowodem na to było nadanie około roku 1263 praw miejskich. Obecnie największą atrakcją

Żnina jest gotycka wieża, zwana często basztą. Mieści się w niej oddział Muzeum Ziemi Pałuckiej, które chcąc przybliżyć przyjeźdźcom i nie tylko, klimat dawnego Żnina, organizuje „Spacer po średniowiecznym Żninie”.

WENECJA - ruiny zamku.

Na przesmyku pomiędzy trzema jeziorami w miejscowości Wenecja znajdują się ruiny pierwszego prywatnego zamku obronnego na terenie Polski. Został on postawiony na ówczesnym pograniczu Wielkopolski i Państwa Krzyżackiego. Strzegł on strategicznego szlaku wiodącego do stolicy polskiego Kościola – Gniezna.

Zamek w Wenecji należał do wyjątkowo okrutnego sędziego kaliskiego – Mikołaja Natęcza. O jego krwawych upodobaniach, do dziś krążą legendy.

Dzisiaj w Wenecji oglądać można jego ruiny. Od maja 2014 r. wejście na jego dziedziniec umożliwia drewniany pomost. Tam też ustawione zostały tablice przybliżające historię zamku, życie codzienne jego mieszkańców oraz legendę o Krwawym Diablu Weneckim. W otoczeniu ruin natomiast, znajduje się ekspozycja średniowiecznych machin oblężniczych.

GAŚAWA I MARCINKOWO GÓRNE – miejsce zjazdu książąt piastowskich i śmierci księcia Leszka Białego.

Okres rozbitcia dzielnicowego, to były niespokojne czasy. Dążąc do zjednoczenia kraju, w 1227 r. książę wielkopolski Władysław Laskonogi, zwołał w Gaśawie zjazd książąt piastowskich. Uczestniczyli w nim: książę śląski Henryk Brodaty, książę mazowiecki Konrad oraz książę sandomierski i krakowski Leszek Biały - ówczesny książę zwierzchni, sprawujący władzę nad pozostałymi książętami.

Według najbardziej rozpowszechnionej hipotezy, obrady zostały przerwane przez pozostających w zмовie Władysława Odonica i Świętopełka, panujących odpowiednio w Wielkopolsce oraz na Pomorzu. To za ich sprawą, grupa napastników rankiem 24 listopada napadła Henryka Brodatego i Leszka Białego. Następstwa śmierci Leszka Białego były dla dziejów Polski niezwykle poważne. Wydarzenia te bowiem rozwiły nadzieje i prawie o 100 lat opóźniły zjednoczenie najważniejszych dzielnic Polski. Dopiero koronacja Władysława Łokietka w 1320 r. przyniosła zmiany.

BISKUPIN - Rezerwat Archeologiczny.

Choć Biskupin kojarzony jest przede wszystkim z najbardziej znanego na naszych ziemiach osiedla kultury łużyckiej, także Piastowie pozostawili tu swój ślad. Na samym półwyspie Jeziora Biskupińskiego w IX/XI wieku funkcjonował niewielki gród. Towarzyszyła jemu wioska oraz zorganizowane zaplecze gospodarcze i produkcyjne. Najprawdopodobniej gródek był siedzibą możnowładcy lub piastowskiego namiestnika książęcego.

Osada zamieszkiwana była przez ludność rzemieślniczą. Gród został zniszczony w latach kryzysu, w pierwszej połowie XI wieku. W nawiązaniu do tej części dziejów Biskupina, w ostatnich latach powstała tam udostępniona dla zwiedzających rekonstrukcja wioski wczesnopiastowskiej.

*Na Festyn Archeologiczny w Biskupinie,
przy padający co roku we wrześniu,
przyjeżdża dziesiątki tysięcy turystów.*

GNIEZNO (opis na str. 31)

KŁECKO - Grodzisko na Barbarze.

Grodzisko na „Barbarze” w Kłecku – to cenny, wczesnośredniowieczny obiekt pochodzący z czasów formowania się państwa polskiego (X wiek). Znajduje się ono przy szosie Kłecko-Wągrowiec, pomiędzy Jeziorami Gorzuchowskim i Kłeckim, na wysokości łączącej je rzeczki Wetenki. Obiekt obecnie jest silnie zniszczony i porośnięty krzewami. W XIII w. wybudowano na nim niewielki zamek, zniszczony w XIV w. podczas najazdu krzyżaków. Do degradacji grodziska przyczyniło się wielowiekowe użytkowanie tego terenu. Dużych zniszczeń obiektu dokonali także hitlerowcy w 1941 r.

GRZYBOWO - Grodzisko wczesnośredniowieczne.

Grzybowo należy do największych grodów, jakie powstały w okresie formowania się państwa Piastów. Początki osadnictwa grodowego w Grzybowie można określić

Grodzisko na „Barbarze” w Kłecku.

Grzybowo, pawilon muzealny
– wejście do rezerwatu archeologicznego.

Giecz – zarys kamiennych fundamentów
nieukończonoego piastowskiego palatium
i rotundy.

na lata 20. i 30. X wieku, kiedy powstał niewielki (o średnicy ok. 40 m) kolisty gródek. Otoczony był on wałem, którego szerokość u podstawy wynosiła ok. 17 m. Od 2010 r. wejście na gród odbywa się przez pawilon muzealny, nawiązujący kształtem do średniowiecznej bramy i wałów grodowych, w którym znajduje się ekspozycja przybliżająca pracę archeologów i wyniki ich badań na grodzisku. Dziś, gród w Grzybowie służy z organizacji różnego rodzaju imprez, które zabierają odwiedzających je turystów w świat wczesnego średniowiecza.

GIECZ

Rezerwat Archeologiczny z muzeum.

Gród plemienny w Gieczu powstał w potowie IX wieku, przez co jest jednym z najstarszych ośrodków tego rodzaju w Wielkopolsce. Gród w Gieczu był jednym z pierwszych grodów opanowanych przez Piastów. Stał się jednym z najważniejszych i największych grodów w monarchii wczesnopiastowskiej. Wymieniany on jest na równi z Poznaniem, Gniezmem i Włocławkiem. Poza funkcją militarną, gród w Gieczu pełnił również rolę siedziby książęcej. Przemawiają za tym pozostałości fundamentów po niedokończonyj, z trudnych do ustalenia przyczyn, budowli palatium i kaplicy pałacowej. Oprócz zespołu pałacowego, znajdował się tam również kościół pw. św. Jana Chrzciciela, wzniesiony w początkach XI stulecia, charakteryzujący się wyjątkową na ziemiach polskich architekturą.

Współcześnie na grodzisku w Gieczu znajduje się kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela z XVIII wieku. Teren grodziska został przystosowany do zwiedzania dzięki powstaniu rezerwatu archeologicznego.

Kościół pw. Św. Mikołaja

Tuż obok grodu, na osadzie handlowej znajduje się kamienny kościół. Tą romańską budowlę wzniesiono w XII wieku, ale jej początki sięgają dużo wcześniej. Odkryto bowiem pod nią zabudowania wcześniejszej świątyni, dużo mniejszej, choć o podobnym planie.

PYZDRY - Muzeum Regionalne Ziemi Pyzdrskiej.

Pyzdry w średniowieczu były jednym z największych miast Wielkopolski i świadkiem wielu ważnych rozgrywek politycznych i militarnych. To tu Władysław I Łokietek w 1318 r. zwołał zjazd duchowieństwa i dostojników polskich, na którym podjęto uchwałę o wysłaniu poselstwa do papieża Jana XII z prośbą o zezwolenie na jego koronację.

W Pyzdrach przebywał również Kazimierz Wielki, za którego przyczyną Krzyżacy w 1331 roku złupili i spalili miasto. W podzięce za uratowanie życia i pomoc w ucieczce, przysły król odbudował wcześniej drewniano – ziemny zamek w Pyzdrach, stawiając jeden z największych ówczesnych ceglanych zamków polskich. Obecnie w zabytkowych murach franciszkańskiego

klasztoru ufundowanego przez Bolesława Pobożnego znajduje się muzeum. Zgromadzone w nim liczne zbiory nawiązują do bogatej historii regionu.

LĄD - Klasztor cystersów i kościół pw. Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja. Opactwo cystersów w Łądzie powstało w drugiej połowie XII wieku, a jego fundatorem był Mieszko III Stary.

W połowie XIII w. klasztor był ważnym ośrodkiem życia politycznego i kulturalnego.

W 1331 roku klasztor w Łądzie został spustoszony przez Krzyżaków. Mimo to opactwo podniosło się, i już w 1500 roku posiadało 52 wsie i 3 miasteczka. Likwidacja klasztoru nastąpiła w 1819 roku, pod naciskiem władz zaboru rosyjskiego, a ostatni cystersi przebywali w nim do 1848 roku. Zaraz po likwidacji zakonu przez chwilę urzędowali w nim kapucyni, potem salezianie. By uczcić panujących w Łądzie cystersów, od roku 2005 Muzeum Archeologiczne w Poznaniu i lokalne władze organizują na przełomie maja i czerwca „Festiwal kultury słowiańskiej i cysterskiej”.

KONIN - stęp milowy.

Kamienny stęp romański uznawany jest za najstarszy znak drogowy w Polsce i jeden z nielicznych tego typu zabytków średniowiecznej kultury materialnej w Europie. Według znajdującej się na nim inskrypcji został postawiony w 1151 roku: *„Roku wcielenia Pana naszego 1151 Do Kalisza z Kruszwicy tu prawie punkt środkowy Wskazuje ta formuła drogi i sprawiedliwości Którą kazał uczynić komes palatyn Piotr I starannie też przepołowił tę drogę Abyś był go pamiętny, racz każdy podróżny Modlitwą prosić łaskawego Boga”.*

Konin – drogowy stęp kamienny – unikalny świadek sprawnej komunikacji w czasach Piastów.

KALISZ

Rezerwat Archeologiczny na Zawodziu.

Pierwszy gród w Kaliszu powstał w drugiej połowie IX wieku na Zawodziu, a w początkach X wieku został opanowany przez Piastów. Zaczął on wtedy pełnić rolę zbliżoną do grodów położonych w centralnej Wielkopolsce.

Gród w Kaliszu kontrolował krzyżujące się w jego położeniu szlaki: ze Śląska do Wielkopolski i dalej na Pomorze, oraz z Wielkopolski do Małopolski i na Mazowsze. Największy rozkwit kaliskiego grodu przypada na okres rozbitcia dzielnicowego. Przypuszcza się, że w poł. XII w. powstał tam budynek rezydencjonalny – palatium, które jednak nie zostało do tej pory odkryte na Zawodziu.

W miejscu dawnego, drewnianego kościoła grodowego zbudowano natomiast romańską, kamienną kolegiatę pw. św. Pawła. W roku 1202 pochowany tam został jej fundator – Mieszko III. Współcześnie na tym terenie istnieje Rezerwat Archeologiczny „Kalisz Gród Piastowski” prezentujący opisane powyżej zabytki. Rezerwat prowadzony jest przez Muzeum Okręgowe Ziemi Kaliskiej.

Katedra pw. św. Mikołaja.

Powstanie kościoła pw. św. Mikołaja w Kaliszu wiąże się z narodzinami miasta za panowania Bolesława Pobożnego.

Kompleks klasztorny cystersów w Łądzie.

Inscenizacja podczas Festiwalu kultury stowiańskiej i cysterskiej w Łądzie.

Budowę kościoła murowanego rozpoczęto w XIII wieku, a jego wznoszenie ukończono w XIV wieku (wieża pochodzi z lat 70. XIX w.) Kościół pw. św. Mikołaja szybko stał się miejscem wielu ważnych wydarzeń. W trakcie negocjacji tzw. pokoju kaliskiego modlił się w nim król Kazimierz Wielki, a w 1357 roku był miejscem obrad polskiego synodu biskupów.

Do najcenniejszych zabytków kościoła należał obraz Rubensa „Zdjęcie z krzyża” подарowany świątyni w 1621 roku. W roku 1973, w wyniku pożaru głównego ołtarza, obraz zaginął. Do dziś nie wiadomo czy obraz spłonął, czy został skradziony. Prawdopodobnie sprawcy upozorowali pożar ołtarza by zatuszować ślady i fakt kradzieży dzieła.

Muzeum Okręgowe w Kaliszu.

Jest to jedna z najstarszych placówek tego typu w Polsce z tradycjami sięgającymi przełomu XIX i XX wieku. Muzeum zgromadziło liczne eksponaty obrazujące niezwykle bogatą historię miasta oraz całego regionu. Znajdziemy tam więc zarówno elementy odkryte w wyniku badań archeologicznych (w tym tak zaskakujące, jak kości nosorogów i mamutów), jak również bogate zbiory etnograficzne.

Zainteresowani tematyką piastowską z pewnością zwrócą uwagę na ekspozycję stałą muzeum zatytułowaną „Z pradziejów Kalisza i okolic”, na której możemy znaleźć m.in. płytę nagrobną Mieszka Starego.

Katedra pw. św. Mikołaja w Kaliszu

Rezerwat Archeologiczny „Kaliski Gród Piastów” w Kaliszu.

Na kaliskim grodzie – czasy Piastów wciąż odżywają...

INFO

► INFORMACJA TURYSTYCZNA

Kompleksowa informacja o Szlaku Piastowskim na stronie www.szlakpiastowski.pl

Gniezno:

Biuro Przewodników Katedralnych w Bazylice Prymasowskiej w Gnieźnie

ul. Kanclerza Jana Łaskiego 11, 62-200 Gniezno
(biuro w kruchcie północnej katedry)
M: +48 602 708 231, T/F: 61 424 13 89

Powiatowe Centrum Informacji Turystycznej Organizacja Turystyczna Szlak Piastowski

ul. Rynek 14, 62-200 Gniezno
T/F: 61 428 41 00
www.szlakpiastowski.com.pl

Poznań:

Centrum Informacji Poznań
Stary Rynek 56/90, 61 – 772 Poznań
Tel. 61 852 61 56
www.cim.poznan.pl

Kalisz:

Centrum informacji turystycznej
ul. Zamkowa, 62-800 Kalisz
tel./fax 62 598 27 31
tel. 571 315 110
www.cit.kalisz.pl

Konin:

Centrum Informacji Turystycznej
ul. Dworcowa 2, 62-510 Konin
tel. (63) 246-32-48
www.turystyka.konin.pl

Inowrocław:

Informacja Turystyczna
ul. Królowej Jadwigi 3, 88 - 100 Inowrocław
tel. 52 355 53 71

Żnin:

Informacja Turystyczna
Plac Wolności 20, 88-400 Żnin
tel./fax 52 303 14 81
www.it.znin.pl

▼ WYDAWCA

Starostwo Powiatowe w Gnieźnie

ul. Jana Pawła II 9/10, 62-200 Gniezno
T: 61 426 17 68, F: 61 426 17 68
E: promocja@powiat-gniezno.pl

Partner projektu

Tekst: Jacek Wrzesiński, Agnieszka Rzempata -

- Chmielewska, Danuta Kryszak, Antoni Kaliski
Zdjęcia: archiwum Starostwa Powiatowego w Gnieźnie, Organizacja Turystyczna Szlak Piastowski, CIT Kalisz, Lokalna Organizacja Turystyczna „Marina”, P. Ziółkowski
www.grodopobiedziska.pl, Muzeum Regionalne w Wągrowcu J.Andrzejewski, K.Cieślak, archiwum Urzędu Miejskiego w Wągrowcu, K. Gronikowski, J. Pindych M. Zakrzewski, UM Gniezno, Ł. Gdak, D. Stube, U.G. Ktecko, J.A Split, Starostwo Powiatowe w Żninie, Archiwum Archidiecezji Gnieźnieńskiej

Projekt graficzny serii: Jarosław Gryguć

Skład: Wydawnictwo Tekst Sp. z o.o.

Powiat Gniezno

tu powstała Polska

**PROGRAM
REGIONALNY**

NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

WOJEWÓDZTWO
WIELKOPOLSKIE

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Folder współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, działanie 6.1 Turystyka, schemat II. Zadanie zostało zrealizowane w ramach projektu pn. „Tu powstała Polska – promocja kulturowego produktu turystycznego Powiatu Gnieźnieńskiego, wizerunkowego produktu Wielkopolski”.

www.powiat-gniezno.pl
www.tupowstalapolska.pl

ISBN 978-83-935068-1-1